

AGRARIAN JUSTICE,

OPPOSED TO

AGRARIAN LAW,

AND TO

AGRARIAN MONOPOLY

BEING A PLAN FOR
MELIORATING THE CONDITION OF MAN,

By Creating in every Nation,

A NATIONAL FUND,

To Pay to every Person, when arrived at the Age of
TWENTY-ONE YEARS, the Sum of FIFTEEN
POUNDS Sterling, to enable HIM or HER to begin
the World!

AND ALSO,

Ten Pounds Sterling per Annum during life to every
Person now living of the Age of FIFTY YEARS, and
to all others when they shall arrive at that Age, to
enable them to live in Old Age without Wretched-
ness, and go decently out of the World.

BY **THOMAS PAINE,**

AUTHOR OF COMMON SENSE, RIGHTS OF MAN,
AGE OF REASON, &c. &c.

PHILADELPHIA:

PRINTED BY R. FOLWELL, FOR
BENJAMIN FRANKLIN BACHE

TRANSLATION: TERESA PELKA

2022

SPRAWIEDLIWOŚĆ AGRARNA, PRZECIWKO AGRARNEMU PRAWU

ORAZ

AGRARNEMU MONOPOŁOWI

BĘDĄCA PLANEM KU
POLEPSZENIU LUDZKIEJ KONDYCJI

Poprzez utworzenie w każdym narodzie

NARODOWEGO FUNDUSZU,

Ażeby wypłacić każdej osobie, gdy osiągnie wiek
LAT DWUDZIESTU JEDEN, sumę PIĘTNASTU
FUNTÓW szterlingów, aby ON czy ONA wkroczyć
mogli samodzielnie w świat!

A TAKŻE

Dziesięciu funtów szterlingów co rok dożywotnio,
każdej osobie w wieku LAT PIĘCDZIESIĘCIU,
oraz wszystkim innym gdy ów wiek osiągną,
aby swe podeszłe lata byli w stanie przeżyć bez
niedoli, a z tego świata odejść z godnością.

AUTOR: **THOMAS PAINE,**

ZDROWY ROZSĄDEK, PRAWO CZŁOWIEKA, WIEK
ROZUMU I INNE PRACE.

FILADELFIA:

WYDRUK: R. FOLWELL DLA
BENJAMINA FRANKLINA BACHE

TRANSLACJA: TERESA PELKA

2022

COPYRIGHT

Przekład na język polski oraz wydanie
Standard Copyright © Teresa Pelka
Standardowe Prawo Autorskie
ISBN 9798351784595
Public Domain Translation
publicdomaintranslation.com

Ilustracja na okładce: *Młody Thomas Paine*, na bazie obrazu Augusta Millière, w domenie publicznej w kraju pochodzenia oraz wszędzie gdzie czas od śmierci autora uznawany jest za wystarczający. Ilustracji dokonała autorka przekładu, Teresa Pelka, z powodu ewidentnych wad portretów istniejących. Wyobrażenia są powszechne dla czasów sprzed fotografii, jak Arystoteles Rafaela czy „młody Szekspir”. Tutejsze można porównać ze wzorem, nakładając na pracę Millière.

Font STIX Two Text, Open License

Oryginał w domenie publicznej
Internet Archive
**[archive.org/details/
agrarianjustice00pain/mode/2up](https://archive.org/details/agrarianjustice00pain/mode/2up)**

Treść

Copyright	4
Preface	6
Wstęp	7
Agrarian Justice	10
Sprawiedliwość agrarna	11
Means by Which the Fund Is to Be Created	24
Środki jakimi fundusz by tworzyć	25
Means for carrying the proposed Plan into Execution, and to render it at the same time conducive to the public Interest.	60
Sposoby na realizację proponowanego planu, które uczynią go jednocześnie zgodnym z intereselem publicznym.	61

PREFACE

THE following little Piece was written in the winter of 1795 and '96; and, as I had not determined whether to publish it during the present war, or to wait till the commencement of a peace, it has lain by me, without alteration or addition, from the time it was written.

What has determined me to publish it now is, a *Sermon*, preached by Watson, Bishop of Landaff. Some of my readers will recollect, that this Bishop wrote a book, intituled, *An Apology for the Bible*, in answer to my Second Part of the *Age of Reason*. I procured a copy of his book, and he may depend upon hearing from me on that subject.

At the end of the Bishop's book is a list of the Works he has written, among which is the *Sermon* alluded to; it is intituled,

WSTĘP

NASTĘPUJĄCY niewielki utwór został napisany zimą, na przełomie 1795 oraz '96 roku, a że nie byłem zdecydowany czy go wydać podczas obecnej wojny, czy poczekać aż nastanie pokój, leżał u mnie bez zmian czy dodatków, od czasu jak został napisany.

O mojej decyzji by go wydać teraz przesądziło *Kazanie* prawione przez Watsona, Biskupa Landaff. Jak niektórzy z mych czytelników będą sobie przypominać, ów biskup napisał książkę, *Objaśnienie do Biblii*, w odpowiedzi na drugą część *Wieku Rozumu*. Nabyłem jego książkę i może on być pewny, iż otrzyma ode mnie w tym temacie odpowiedź.

Pod koniec książki Biskupa jest lista prac jakie napisał, a pomiędzy nimi wzmiankowane *Kazanie*, o następującym tytule,

“**THE WISDOM AND GOODNESS OF GOD,**
IN HAVING MADE BOTH **RICH AND POOR;**
with an Appendix, containing **REFLECTIONS ON**
THE PRESENT STATE OF **ENGLAND AND**
FRANCE.”

The error contained in the title of this Sermon, determined me to publish my *Agrarian Justice*. It is wrong to say that God made Rich and Poor; he made only Male and Female; and he gave them the earth for their inheritance. *

* * * * *

* * * * *

Instead of preaching to encourage one part of mankind in insolence *

* * * * *

* * * * * it would
be better that Priests employed their time to render the general condition of man less miserable than it is. Practical religion consists in doing good; and the only way of serving God is, that of endeavouring to make his creation happy. All preaching that has not this for its object, is nonsense and hypocrisy.

THOMAS PAINE

„**MĄDROŚĆ I DOBROĆ BOGA, GDYŻ STWORZYŁ LUDZI BOGATYCH JAK I BIEDNYCH; z Dodatkiem zawierającym REFLEKSJE NAD OBECNYM STANEM SPRAW MIĘDZY ANGLIĄ A FRANCJĄ**”.

Błąd w tytule *Kazania* przekonał mnie do publikacji mojej *Agrarnej Sprawiedliwości*. Błędem jest twierdzić iż Bóg stworzył bogatych i biednych; stworzył jedynie płeć męską i żeńską; a ziemię im dał w dziedzictwie. *

* * * * *

* * * * *

Zamiast prawienia takiego, że zachęca część ludzkości do impertynencji *

* * * * *

* * * * * lepiej by było, gdyby księża poświęcili swój czas na czynienie ogólnej człowieczej kondycji mniej nędzną, niż jest ona obecnie. Praktyka religijna zasadza się na czynieniu dobra, a jedyną drogą Bogu służyć jest dołożyć starania by jego stworzenie było szczęśliwe. Wszelkie prawienie co nie ma tego na celu, to nonsens i hipokryzja.

THOMAS PAINE

AGRARIAN JUSTICE,
OPPOSED TO
AGRARIAN LAW
AND TO AGRARIAN MONOPOLY
BEING A PLAN FOR

Meliorating the Condition of Man, &c.

TO preserve the benefits of what is called civilized life, and to remedy, at the same time, the evil it has produced, ought to be considered as one of the first objects of reformed legislation.

Whether that state that is proudly, perhaps erroneously, called civilization, has most promoted or most injured the general happiness of man, is a question that may be strongly contested. — On one side, the spectator is dazzled by splendid appearances; on the other, he is shocked by extremes of wretchedness;

SPRAWIEDLIWOŚĆ AGRARNA,

PRZECIWKO

AGRARNEMU PRAWU
ORAZ AGRARNEMU MONOPOŁOWI

BĘDĄCA PLANEM KU

Polepszeniu ludzkiej kondycji.

ZACHOWAĆ pożytek z tego, co nazywane jest życiem cywilizowanym, a zaradzić jednocześnie niesionemu przezeń złu, powinno być pierwszym przedmiotem myśli przy reformowaniu prawa.

Czy ów stan tak dumnie, a być może błędnie zwany cywilizacją, jak najlepiej promuje, czy też jak najgorzej ludzkim poczuciem szczęścia poniewiera, to kwestia gdzie spierać się można mocno. — Jak człowiek patrzy, z jednej strony zaślepia wzrok wspaniałość wstroju; z drugiej, porażają skrajności niedoli,

both of which he has erected. The most affluent and the most miserable of the human race are to be found in the countries that are called civilized.

To understand what the state of society ought to be, it is necessary to have some idea of the natural and primitive state of man; such as it is at this day among the Indians of North America. There is not, in that state, any of those spectacles of human misery which poverty and want present to our eyes, in all the towns and streets of Europe. Poverty, therefore, is a thing created by that which is called civilized life. It exists not in the natural state. On the other hand, the natural state is without those advantages which flow from Agriculture, Arts, Science and Manufactures.

The life of an Indian is a continual holiday, compared with the poor of Europe; and, on the other hand, it appears to be abject when compared to the rich. Civilization, therefore, or that which is so called, has operated two ways: to make one part of society more affluent, and the other more wretched, than would have been the lot of either in a natural state.

It is always possible to go from the natural to the civilized state, but it is never possible to go from the civilized to the natural state. The

a obydwu im człowiek sam dał początek. Ludzi najzamożniejszych zarówno jak najnędzniejszych spośród całego gatunku znajdziemy w krajach zwanych cywilizowanymi.

Ażeby rozumieć jaki stan społeczeństwa być powinien, trzeba mieć jako takie pojęcie o człowieka stanie naturalnym i prymitywnym, jak dziś pośród Indian Ameryki Północnej. Nie ma w owym naturalnym stanie nic z tego spektaklu ludzkiej nędzy, co go ubóstwo i niedostatek wystawiają naszym oczom na ulicach wszelkich miast w Europie. Ubóstwo to zatem wytwór tego, co nazywane jest życiem cywilizowanym. Nie istnieje w stanie naturalnym. Z drugiej strony, stan naturalny to życie bez zalet płynących z agronomii, sztuk pięknych, nauki, oraz masowej produkcji.

Życie Indianina to w porównaniu z żywotami europejskiej biedoty nieustające święto; wygląda jednak po dziadowsku, gdy je porównać ze stylem życia człowieka bogatego. Także cywilizacja czy też to, co jest nią nazywane, działa na dwie strony: czyni jedną część społeczeństwa zamożniejszą, a drugą uboższą, niż byłoby losem jednej czy drugiej w stanie naturalnym.

Przejsć od stanu naturalnego do cywilizowanego udaje się zawsze, ale nigdy się nie da przejść z cywilizowanego w naturalny. Powód

reason is, that man, in a natural state, subsisting by hunting, requires ten times the quantity of land to range over, to procure himself sustenance, than would support him in a civilized state, where the earth is cultivated. When therefore a country becomes populous by the additional aids of cultivation, arts, and science, there is a necessity of preserving things in that state; because without it, there cannot be sustenance for more, perhaps, than a tenth part of its inhabitants. The thing therefore now to be done, is, to remedy the evils, and preserve the benefits, that have arisen to society, by passing from the natural to that which is called the civilized state.

Taking then the matter up on this ground, the first principle of civilization ought to have been, and ought still to be, that the condition of every person born into the world, after a state of civilization commences, ought not to be worse than if he had been born before that period. But the fact is, that the condition of millions, in every country in Europe, is far worse than if they had been born before civilization began, or had been born among the Indians of North America of the present day. I will shew how this fact has happened.

It is a position not to be controverted, that the earth, in its natural uncultivated state, was, and ever would have continued to be, the COMMON PROPERTY OF THE HUMAN RACE.

jest taki, że człowiek w stanie naturalnym, żywiąc się z łowiectwa, potrzebuje do swego bytowania ziemi dziesięć razy więcej, niż by potrzebował w stanie cywilizowanym, w którym się ziemię uprawia. Kiedy więc w danym kraju przybywa ludności, dzięki środkom z rolnictwa, sztuk i rzemiosł, oraz nauki, nastaje potrzeba rzecz w stanie cywilizowanym zachować, gdyż bez niego nie byłoby środków do życia dla więcej niż może jednej dziesiątej mieszkańców. Przychodzi nam więc dokonać takiej sprawy, żeby zaradzić złu, a zachować korzyści co społeczeństwu przysły, bo się rozwinęło ze stanu naturalnego w ten zwany cywilizowanym.

Na ten oto grunt kwestię biorąc, pierwszą zasadą cywilizacji powinno było zawsze i nadal być powinno, ażeby jakość życia człowieka urodzonego po nastaniu cywilizacji nie była gorsza, niż gdyby się był urodził przed czasem cywilizowanym. Faktem jest jednak, że stan milionów osób w każdym w Europie kraju jest dalece gorszy, niż gdyby przysły były na świat zanim się cywilizacja rozpoczęła, bądź też pośród Indian Ameryki Północnej dnia obecnego. Zaprezentuję teraz, jak do tego faktu doszło.

Niepodważalne jest zapatrywanie, iż planeta Ziemia, w swym stanie pierwotnym i nieuprawnym, była, a także zawsze by nadal pozostawała WSPÓLNĄ WŁASNOŚCIĄ LUDZKIEGO GATUNKU.

In that state every man would have been born to property. He would have been a joint life-proprietor with the rest in the property of the soil, and in all its natural productions, vegetable and animal.

But the earth, in its natural state, as before said, is capable of supporting but a small number of inhabitants compared with what it is capable of doing in a cultivated state. And as it is impossible to separate the improvement made by cultivation, from the earth itself, upon which that improvement is made, the idea of landed property arose from that inseparable connection; but it is nevertheless true, that it is the value of the improvement only, and not the earth itself, that is individual property. Every proprietor therefore of cultivated land, owes to the community a *ground-rent*, for I know no better term to express the idea by, for the land which he holds: and it is from this ground rent that the fund proposed in this plan is to issue.

It is deducible, as well from the nature of the thing, as from all the histories transmitted to us, that the idea of landed property commenced with cultivation, and that there was no such thing as landed property before that time. It could not exist in the first state of man, that of hunters. It did not exist in the second state, that of shepherds: neither Abraham, Isaac, Jacob, nor Job, so far as the history

W takowym jej stanie każdy człowiek by się rodził do jakiegoś stanu posiadania. Byłby wraz z innymi ludźmi za życia współwłaścicielem gleby oraz jej produktów naturalnych, roślinnych i zwierzęcych.

Jednak ziemia w stanie pierwotnym, jak wzmiankowane, zdolna jest żywić niewielką tylko liczbę mieszkańców, gdy porównać jej wydajność pod uprawą. A ponieważ ulepszenia niesionego uprawą nie da się brać osobno od uprawianej ziemi, pojęcie własności ziemskiej powstało z takiego oto, niepodzielnego związku, między uprawą a ziemią; nie mniej prawdą pozostaje, iż to nie ziemia sama w sobie, ale wartość owego uprawą niesionego udogodnienia staje się indywidualną własnością. W konsekwencji, każdy właściciel uprawianej ziemi winien jest społeczności *opłatę gruntową*, bo nie znam lepszej frazy na wyraz tego pojęcia, za obszar który trzyma: i właśnie z tej gruntowej opłaty proponuje się w tutejszym planie utworzyć fundusz.

Zarówno z natury rzeczy, jak i wszelkich historycznych przekazów da się wnioskować, iż pojęcie własności ziemskiej nastąpiło wraz z uprawą, a przed owym czasem czegoś takiego jak własność ziemska nie było. Pojęcie nie miało jak istnieć w stanie pierwotnym człowieka, kiedy był myśliwym. Pojęcia tego nie było też w stanie następnym, kiedy ludzie byli pasterzami: ni Abraham, ni Izaak, Jakub czy Hiob,

of the Bible may be credited in probable things, were owners of land. Their property consisted, as is always enumerated, in flocks and herds, and they traveled with them from place to place. The frequent contentions, at that time, about the use of a well in the dry country of Arabia, where those people lived, shew also there was no landed property. It was not admitted that land could be located as property.

There could be no such thing as landed property originally. Man did not make the earth, and, though he had a natural right to *occupy* it, he had no right to *locate as his property* in perpetuity any part of it: neither did the Creator of the earth open a land-office, from whence the first title-deeds should issue. From whence then, arose the idea of landed property? I answer as before, that when cultivation began, the idea of landed property began with it, from the impossibility of separating the improvement made by cultivation from the earth itself, upon which that improvement was made. The value of the improvement so far exceeded the value of the natural earth, at that time, as to absorb it; till, in the end, the common right of all became confounded into the cultivated right of the individual. But they are, nevertheless, distinct species of rights, and will continue to be so as long as the earth endures.

o ile brać historię wedle Biblii za prawdopodobną, nie mieli ziemi na własność. Ich stan posiadania, jak to się zawsze wymienia, obejmował stada oraz trzody, z którymi wędrowali z miejsca na miejsce. Często w tamtych czasach spory o dostęp do studni, jako że ludzie ci żyli w suchym arabskim kraju, także ukazują, iż własności ziemskiej wtedy nie było. Nie uznawano lokowania ziemi na własność indywidualną.

U zarania dziejów coś takiego jak własność ziemska istnieć nie mogło. Człowiek ziemi nie stworzył, a chociaż miał naturalne prawo na niej *mieszkać*, nie miał jej prawa *lokować jako swą własność* wieczystą nawet po części: ani Stwórca tej planety nie otworzył ziemskiego urzędu, skąd pochodzić by powinny pierwsze tytuły własności. Skąd się więc wzięło pojęcie posiadania ziemi? Odpowiadam jak przedtem, kiedy się zaczęła uprawa, zaczęło się pojęcie ziemskiej własności, bo zwyczaj niesionej uprawą i uprawianej ziemi brać osobno się nie dało. Wartość owego udogodnienia tak dalece przewyższyła wartość ziemi w jej stanie prymitywnym, że jedno pojęcie wchłonęło w owym czasie drugie; aż w końcu powszechne prawo wszystkich ludzi zostało pomieszczone z prawem pojedynczego człowieka do uprawy. Pozostają one jednak dystynktywnymi uprawnieniami, a będą kontynuowane tak długo, jak trwa ta planeta.

It is only by tracing things to their origin that we can gain rightful ideas of them, and it is by gaining such ideas that we discover the boundary that divides right from wrong, and which teaches every man to know his own. I have intitled this tract *Agrarian Justice*, to distinguish it from *Agrarian Law*. Nothing could be more unjust than *Agrarian Law* in a country improved by cultivation; for though every man, as an inhabitant of the earth, is a joint proprietor of it in its natural state, it does not follow that he is a joint proprietor of cultivated earth. The additional value made by cultivation, after the system was admitted, became the property of those who did it, or who inherited it from them, or who purchased it. It had originally an owner. Whilst, therefore, I advocate the right, and interest myself in the hard case of all those who have been thrown out of their natural inheritance by the introduction of the system of landed property, I equally defend the right of the possessor to the part which is his.

Cultivation is, at least, one of the greatest natural improvements ever made by human invention. It has given to created earth a ten-fold value. But the landed monopoly, that began with it, has produced the greatest evil. It has dispossessed more than half the inhabitants of every nation of their natural inheritance, without providing for them, as ought to have been done, as an indemnification for that loss,

Wyłącznie śledząc rzecz po jej początek, da się zyskać o niej właściwe pojęcie, a tylko takie właściwe pojęcie pozwala odkryć granicę między racją a jej brakiem, i ta właśnie granica uczy człowieka rozeznawać się w swoich prawach. Dałem temu dyskursowi tytuł *Sprawiedliwość Agrarna*, dla odróżnienia od *Agrarnego Prawa*. Nic nie może być niesprawiedliwe bardziej, niż Agrarne Prawo w kraju gdzie się korzysta z obróbki; gdyż każdy człowiek jest, jako mieszkaniec planety, współwłaścicielem ziemi w jej stanie pierwotnym, co nie czyni go jednak współposiadaczem ziemi uprawnej. Wartość jakiej dodaje ziemi uprawa, kiedy przyjęto system, stała się własnością ludzi co uprawy dokonywali, bądź odziedziczyli doń prawo, czy je zakupili. To wartość co miała oryginalnie właściciela. Także gdy wspieram prawa wszystkich tych ludzi, których wyrzucono z naturalnego dziedzictwa poprzez zaprowadzenie systemu ziemskiej własności, a ciekawi mnie ich trudny przypadek, na równi bronię prawa posiadacza do tej części, co do niego należy.

Uprawa to bodaj jedno z najwspanialszych naturalnych udogodnień drogą ludzkiego wynalazku. Dała ziemi jak stworzona, wartość dziesięciokrotną. Jednak monopol ziemskiej własności co się wraz z uprawą zaczął, ma skutki jak najgorsze. W każdym narodzie wywłaszczył z naturalnego dziedzictwa ponad połowę ludności, nie przyznając podówczas żadnej, chociaż był powinien, asekuracji za tę stratę;

and has thereby created a species of poverty and wretchedness that did not exist before.

In advocating the case of the persons thus dispossessed, it is a right and not a charity that I am pleading for. But it is that kind of right, which, being neglected at first, could not be brought forward afterwards, till heaven had opened the way by a revolution in the system of government. Let us then do honor to revolutions by justice, and give currency to their principles by blessings.

Having thus, in a few words, opened the merits of the case, I proceed to the plan I have to propose, which is,

To create a National Fund, out of which there shall be paid to every person, when arrived at the age of twenty-one years, the sum of Fifteen Pounds sterling, as a compensation in part, for the loss of his or her natural inheritance, by the introduction of the system of landed property;

AND ALSO,

The sum of Ten Pounds per annum, during life, to every person now living, of the age of fifty years, and to all others as they shall arrive at that age.

a wytworzył tym samym gatunek ubóstwa oraz niedoli co nigdy przedtem nie istniał.

Wspierając sprawę ludzi tak oto wywłaszczonych, oręduję na rzecz uprawnień, a nie dobroczynności. Jest to taki rodzaj uprawnień, że jak je z początku zaniedbać, nie udaje się go przywrócić, póki niebiosa drogi nie otworzą dla rewolucji w ustroju. Oddajmy także cześć rewolucjom, czyniąc sprawiedliwość, a przydajmy ich zasadom waluty w ramach dobrodziejstwa.

Przedstawiwszy w paru słowach meritum sprawy, przejdę do proponowanego przeze mnie planu, mianowicie:

Ażeby utworzyć Narodowy Fundusz, skąd by wypłacić każdej osobie, kiedy osiąga wiek lat dwudziestu jeden, kwotę piętnastu funtów szterlingów, jako częściową kompensatę za przepadek jego lub jej naturalnego dziedzictwa skutkiem systemu własności ziemskiej;

A TAKŻE,

Kwotę dziesięciu funtów rocznie do końca życia, każdej obecnie żyjącej osobie w wieku lat pięćdziesięciu, oraz wszystkim innym gdy ów wiek osiągną.